

СТЕНОГРАМА

засідання Комітету з питань економічного розвитку

18 грудня 2019 року

Веде засідання Голова Комітету НАТАЛУХА Д.А.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, я пропоную розпочинати засідання, якщо ніхто не проти. У нас 12 осіб, є кворум. Всім розданий порядок денний. Він складається з 4 пунктів. У всіх він вас є. Прошу проголосувати і затвердити відповідно розданий порядок денний.

_____. А можна пропозицію? Поміняти місцями пункт 2 і 1? Спочатку пропозиції до календарного плану. Це виключно через те, що у нас паралельно відбувається засідання земельного комітету.

(Загальна дискусія)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте, давайте. Давайте, може, перше – третє, друге – перше і останнє питання – це друге. Да? Підходить?

Колеги, ставлю тоді на голосування в такій послідовності порядок денний. Прошу проголосувати.

Хто – за? Проти? Утримались? Дякую.

Тоді у нас першим пунктом проект Закону 2390 стосовно змін до Кодексу України з процедур банкрутства щодо заходів, спрямованих на погашення заборгованості, що утворилася на оптовому ринку електричної енергії. Автор законопроекту народний депутат Камельчук, наш колега.

Пане Юрію, будь ласка.

КАМЕЛЬЧУК Ю.О. Доброго дня, колеги. Я постараюся дуже коротко, хоча є про що розповідати, але загалом розкажу, що йде мова про ДП "Енергоринок" і там пов'язаних між собою 5 законопроектів, які в комплексі йдуть до прийняття для того, щоби навести там, просто кажучи, лад і врятувати їх від банкрутства.

А тепер по суті. Проект Закону України про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства щодо заходів, спрямованих на погашення

заборгованості, що утворилася на оптовому ринку електричної енергії (реєстраційний номер 2390) розроблений з метою створення умов для погашення заборгованості, яка утворилася на оптовому ринку електричної енергії України відповідно до пункту 16 "Прикінцевих та перехідних положень" Закону України "Про ринок електричної енергії".

Слід зазначити, що 21 жовтня 2019 року набув чинності Кодекс України з процедур банкрутства. Так, протягом червня-листопада 2019 року на адресу ДП "Енергоринок" від виробників електричної енергії надійшло 112 претензій-вимог про термінову сплату заборгованості за куповану електричну енергію на суму понад 15 мільярдів гривень, а також позовні заяви на суму, що перевищує 22 мільярди гривень. Таким чином у ДП "Енергоринок" існують ознаки неплатоспроможності, що відповідно до умов кодексу є підставою для відкриття провадження у справі про банкрутство підприємства. Разом з порушенням провадження у справі про банкрутство суд вводить мораторій на задоволення вимог кредиторів, який фактично заблокує механізми розрахунків.

Неможливість проведення розрахунків та погашення заборгованості нівелює основну мету діяльності підприємства та неодмінно призведе до швидкого переходу судової справи у стадію ліквідації із відстороненням керівника державного підприємства та уповноважених органів управління, і як наслідок втратою з боку держави контролю над управлінням підприємством з повною втратою контролю над державним майном. У випадку ДП "Енергоринок" це дебіторська заборгованість у сумі 30 мільярдів гривень. А це в подальшому призведе до того, що буде реалізоване для погашення майно для задоволення кредиторських вимог.

Унаслідок банкрутства та ліквідації ДП "Енергоринок" генеруючі компанії повинні будуть списати дебіторську заборгованість на збитки поточного року – це 28 мільярдів гривень, що в свою чергу унеможливить розрахунки генеруючих компаній з кредиторами за енергоносії обладнання, послуги та не дасть можливості погасити кредити перед банками, в

основному перед державними. Знизиться вартість акцій акціонерних товариств, що негативно вплине на інвестиційну привабливість енергетичного сектору та економіки в цілому.

Що стосується операторів систем розподілу дебіторів ДП "Енергоринок", то банкрутство та виконавче провадження з арештом рахунків на продаж майна призведуть до неможливості виконувати розподіл електричної енергії та неминучому знеструмленню споживачів.

На прийняття даного законопроекту... неприйняття – пробачте! – даного законопроекту призведе до наступних негативних соціально-економічних наслідків для держави. Коротко: державний бюджет недоотримає у 2020-21 роках податок на прибуток та виплату державної частки дивідендів через 28 мільярдів гривень збитків; банки не отримають повернення кредитів; НАК "Нафтогаз" не отримає сплату за спожитий газ ТЕС і затримка виплати зарплати в галузі плюс скорочення персоналу.

Я можу продовжити, якщо є час, дві хвилини, у вас бажання дослухати по суті справи.

При цьому, зважаючи на основні вимоги законодавчої техніки, пропоную зміни в кодекс України з процедур банкрутства, які передбачаються законопроектом 2390,' перенести в "Перехідні та прикінцеві положення" даного кодексу та викласти в такій редакції: "Перехідні та прикінцеві положення" доповнити пунктом 5 такого змісту: "Установити, що з метою погашення заборгованості, що утворилася на оптовому ринку електроенергії, відповідно до пункту 16 міністерство"Прикінцевих та перехідних положень" Закону України "Про ринок електричної енергії" провадження у справі про банкрутство оптового постачальника електричної енергії не допускається та підлягає закриттю, крім випадку відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою такого боржника. На період дії процедури погашення заборгованості, що утворилась на оптовому ринку електроенергії, дія мораторію на задоволення вимог кредиторів не поширюється на вимоги кредиторів, учасників розрахунків з погашення

заборгованості, що утворилась на оптовому ринку електроенергії.

Пункт 5-7 вважати відповідно пунктами 6-8.

І наостанок, для недопущення колапсу в енергетичній галузі прошу рекомендувати Верховній Раді України проект Закону України про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства (щодо заходів, спрямованих на погашення заборгованості, що утворилася на оптовому ринку електричної енергії) прийняти за основу та в цілому з даними правками. Ось це, власне кажучи, що хотілось сказати по суті для захисту цього законопроекту.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую дуже.

Колеги, чи є у когось запитання, уточнення? Сергій Олексійович, будь ласка.

ТАРУТА С.О. Ну, дійсно, я так розумію, колізія – це те, що дуже швидко приймали і чому не внесли, коли ми розглядали якраз цей проект закону. Але це вже ми втратили час. Тут його треба приймати, тому що буде хаос на енергоринку, ми не можемо його банкрутувати.

Але проблема, що ви посилаєтесь тут на Закон 2386, який ще не прийнято. І тоді що у нас перше, а що у нас друге?

КАМЕЛЬЧУК Ю.О. Дивіться, він в комплексі там іде.

ТАРУТА С.О. Так, 2386. І тому треба його розглядати. Але у другому читанні приймати тільки тоді, коли ми приймемо 2386.

КАМЕЛЬЧУК Ю.О. Там буде послідовність: 2386, 87, 88, тоді 89.

ТАРУТА С.О. Ну, ми сьогодні розглядаємо це, а ще той не розглянули.

КАМЕЛЬЧУК Ю.О. Зараз таким чином я просто прошу комітет підтримати для того, щоб він був на порядку денному Верховної Ради.

ТАРУТА С.О. Я вважаю, що його потрібно підтримати, але в другому читанні уже послідовність треба змінити.

КАМЕЛЬЧУК Ю.О. Звичайно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Олексій Мовчан.

МОВЧАН О.В. Я хотів би також запропонувати комітету підтримати саме ту

редакцію, яку зачитав пан Юрій. Що тут мається на увазі. Тобто є текст, який там ми всі читали. Дуже короткий законопроект. Ним пропонується перенести "Перехідні положення" кодексу. Тому що Закон 2386, він стосується тимчасових розрахунків, тобто це операції, які здійснюються потім в рамках цієї реформи. І потім це не буде стосуватися Кодексу про банкрутство. І зараз, щоб не прив'язувати цей Закон 2390 до 2386, ми можемо просто внести зміни в "Перехідні і прикінцеві положення" Кодексу про банкрутство, і паралельно будемо Радою голосувати 2386, щоб не чекати.

Тому я пропоную нам, комітету, прийняти, обговорити цю пропозицію, вона слухна. Якщо ми дійдемо згоди, що це має сенс на життя, щоб не пов'язувати нашу роботу і наше рішення із тим іншим законопроектом, то можна прийняти те, що пропонує пан Юрій.

КУБІВ С.І. *(Не чути)*

Друге. Я би радив комітету, і, пане голову, ви повинні якимось консолідувати групу нашу, щоб прочитати 5 сторінок функціональних зауважень ГНЕУ. Вони є дуже суттєві.

І третє важливе питання. Якщо ми хочемо розглянути в комплексі, а треба розглядати в комплексі, не лобіювати, а розглядати в комплексі, тоді ми на базі закону 2386 в "Перехідних положеннях" ставимо свої правки, 3 технічні правки, ми отримуємо також нормальний продукт. От таке бачення, яке є.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Олексію, будь ласка.

РЯБЧИН О.М. Я б навіть сказав, Міністерства енергетики та захисту довкілля, економіку до нас ще не приєднали. *(Загальна дискусія)*

А міністерство підтримує даний закон, і він є вкрай необхідний, тому будемо просити підтримати його до першого читання. Ми підтримуємо позицію автора.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, тоді, да, пан Колтунович, будь ласка.

КОЛТУНОВИЧ О.С. У мене до Юрія Олексійовича, якщо я правильно бачу, Олександрович, вибачаюсь, буде запитання. Прозвучали фрази щодо списання, там заборгованість, її сума звучала 22 мільярди гривень. 28... а, 22 - це була інша.

Ще раз уточніть по цифрах, і куди, хто кому і що буде списувати...

КАМЕЛЬЧУК Ю.О. Дивіться, детальний список того, як буде проходити процедура і які будуть підприємства задіяні, це вже можна обговорити окремо. Ну, це насправді великий об'єм, якщо захочете, цю інформацію я зможу вам надати, звичайно. Тобто це в першу чергу... ці в першу чергу розрахунки. Прошу?

КОЛТУНОВИЧ О.С. Ви ж у нас на комітеті все одно ж тут будете я так розумію правки...

КАМЕЛЬЧУК Ю.О. При потребі, звичайно, звичайно, так, я надам такий спосіб, звичайно, обов'язково. Тобто там йдуть детальні розрахунки, де.... що можна робити, яким чином. Все буде.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, давайте... Дмитро Давидович. Ні? Ні.

Було дві пропозиції. Перша пропозиція була: ухвалити в першому читанні і потім чекати або прийняття, і доопрацьовувати ваш законопроект відповідно до зауважень ГНЕУ, і чекати прийняття двох інших законопроектів. Це перша пропозиція.

Друга пропозиція, Степан Іванович, ви озвучили, сформулюйте, будь ласка.

КУБІВ С.І. Шановні колеги, перше, що цей законопроект є технічним. Пропонується лише три зміни до чинного Кодексу про процедури банкрутства. Коли ми дивимося на законопроект 2386, де профільним комітетом, хочу повторити, ми зараз розглядаємо як непрофільний комітет, пане голову, це як допоміжний механізм, закон 2386, то Комітет з питань енергетики і житлово-комунальних послуг отримав від ГНЕУ більше 5 сторінок зауважень, і, по-перше, по суті, не технічних, а по суті і по

функціоналу.

Друге. Ми бачимо, що цифра 28 мільярдів на сьогодні - це дуже велика цифра. Якщо взяти в цілому баланс 1 трильйон, наприклад, там 73 мільярди в цілому, і взяти цифру 28 мільярдів, – це досить суттєва цифра, це фактично митниця збирає в один місяць 30 мільярдів. Оце, будемо говорити, якраз ту цифру, яку ми на сьогодні говоримо.

І ГНЕУ в своєму висновку вважає за доцільне долучити положення даного законопроекту до "Перехідних положень" 2386, це цілком погоджує нормативну базу і формується один закон 2386, наш закон йде як "Перехідні положення" - і ми отримуємо нормальний продукт. Це по-господарські, по-муromу.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Камельчук, друга пропозиція, ваше ставлення до неї, будь ласка.

КАМЕЛЬЧУК Ю.О. Насправді треба порадитись і з ДП "Енергоринок", і з Мінфіном, і з Мінекоенерго для того, щоб зрозуміти чи ця пропозиція може бути таким чином...

_____. Можна питання до Степана Івановича? Тобто ви говорите про те, що ми маємо підтримати той текст 2390, який зараз є в першому читанні, так?

КУБІВ С.І. Ми підтримуємо цей текст, але рекомендуємо... Пане голово, важливо, ми підтримуємо текст законопроекту і рекомендуємо профільному комітету, і рекомендації ГНЕУ, врахувати як "Перехідні положення" і все. І тоді ми, приймаючи, пане Юрію, один закон 2386, ми де-юре приймаємо два закони.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, тоді пропоную наступним чином. У нас є чітко визначені 114 статтею види рішень, які ми можемо ухвалити як комітет. Ми можемо рекомендувати прийняти в першому читанні і від імені комітету направити лист на відповідний профільний комітет з нашими рекомендаціями. Якщо профільний комітет прийме рішення їх врахувати, то

тоді буде таким чином. Якщо ні – значить, будемо між першим і другим уже доопрацьовувати відповідно до рекомендацій ГНЕУ. Всім підходить? (*Шум у залі*)

З обов'язковим листом абсолютно. Під стенограму, Степан Іванович.

КУБІВ С.І. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, тоді ставлю на голосування пропозицію підтримати за основу в першому читанні. Рекомендувати Верховній Раді підтримати за основу в першому читанні проект Закону 2390 і включити його до порядку денного сесії. Прошу голосувати.

Хто – за? Проти? Утримались? З. Дякую, колеги.

Комітет прийняв відповідне рішення: рекомендувати Верховній Раді прийняти за основу в першому читанні проект Закону 2390 про внесення... щодо заходів, спрямованих на погашення заборгованості, що утворилася на оптовому ринку електричної енергії, та внести... та внести його до порядку денного Верховної Ради, а також направити відповідний лист з пропозиціями комітету до профільного Комітету з питань енергетики, природних ресурсів та житлово-комунального господарства.

Дякую, колеги. Пане Юрію, дякую вам за ваш час. І, пане Рябчин, так само дуже вам вдячний.

Всі, хто був присутній тут задля цього питання, я би попросив звільнити зал, тому що ми переходимо до питання номер два. Ні, немає таких? Гаразд.

Тоді, колеги, 2 пункт – це пропозиції, ми вирішили, що пропозиції законотворчої роботи, здається. Так? До плану законопроектної роботи Верховної Ради України.

Було прохання від членів нашого комітету перенести затвердження цього питання на наступне засідання. Чому? Тому що не всі встигли подати свої пропозиції. Але ми не можемо відповідно до розпорядження Голови Верховної Ради. Ще раз наголошую, що це не остаточний документ, він не твердий. Тобто навіть якщо хтось не встиг щось внести туди...

ШЕСТОПАЛОВА В.П. порядок внесення змін.

ГОЛОВУЮЧИЙ. В письмовому форматі на ім'я голови комітету, будь ласка, і ми засіданням комітету затвердимо...

ШЕСТОПАЛОВА В.П. Ні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні?

ШЕСТОПАЛОВА В.П. Ні. Там відповідно до...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, Вікторія Павлівна, будь ласка.

ШЕСТОПАЛОВА В.П. Я вам написала.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Верховна Рада щорічно на початку чергової сесії за поданням Голови Верховної Ради затверджує план законопроектної роботи з врахуванням пропозицій комітетів.

ШЕСТОПАЛОВА В.П. Ми не можемо потім

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні. Чому не можемо?

ШЕСТОПАЛОВА В.П. Тому що ми до 31 грудня повинні подати до Голови. У нас більше засідань комітету уже не буде. І це повинно бути затверджено тільки на засіданні комітету. Тільки за рішенням комітету.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я думаю, що ми можемо виносити на розгляд комітету проекти законів, які не будуть передбачені планом законопроектної роботи.

ШЕСТОПАЛОВА В.П. Можемо

ГОЛОВУЮЧИЙ. Абсолютно. Це попередній план для планування роботи. Тому я не думаю, що це щось критичне. Абсолютно.

Колеги, ще раз наголошую, що цей план не обмежує народних депутатів у здійсненні ними своєї законодавчої ініціативи. Він носить виключно функціональний характер для легкості планування Верховною Радою своєї роботи. Але це не значить, що а ні на засідання комітету, а ні на засідання залу ми не зможемо вносити свої проекти. Тому я пропоную формально затвердити цей проект, що є на сьогодні, який встигли подати деякі народні депутати. З усіма іншими будемо працювати так само конструктивно як і працювали.

Тоді, колеги, прошу затвердити пропозицію до плану законопроектної роботи Верховної Ради України в 20-му році від Комітету з питань економічного розвитку. Прошу проголосувати.

Хто – за? Проти? Утримався? 2. Дякую, колеги.

ТАРУТА С.О. У мене є ще інформація відносно, пропозиція. У нас є фактично тут в цьому плані 3 проекта закона відносно зміни до Закону "Про публічні закупівлі". І пропозиція є... Ми тоді домовлялися, коли голосували в такому режимі, турборежимі, ми домовлялися, що зробимо нормальний, правильний закон. І пропозиція є об'єднати депутатів з нашого комітету, створити робочу групу із експертів. Напрацювати на базі кращих досвідів. І сьогодні ми казали: це американці, це Ізраїль, Южная Корея. І винести його як уже загальний. Тому давайте тоді робочу групу, експерти до цього долучаться, зацікавлені сторони. І ми зробимо фаховий документ.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергій Олексійович. Ви тоді, може, візьміть під керівництво цю робочу групу, якщо ви не проти.

ТАРУТА С.О. Готовий.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Готовий? Дмитро Давидович.

КИСИЛЕВСЬКИЙ Д.Д. Я, власне, на це і хотів відреагувати. Принаймні одна там чи дві пропозиції з цього приводу ішли від мене. І я, пам'ятаючи нашу розмову, якраз з цих міркувань і запропонував цей законопроект вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре. Дякую.

Тоді, колеги, якщо немає інших пропозицій, переходимо до пункту 3. У нас присутній вельмишановний міністр економіки пан Милованов. Пане міністре, буду дуже вдячний, прошу.

МИЛОВАНОВ Т.С. Тримайте, тримайте...

_____. Там всім достатньо?

МИЛОВАНОВ Т.С. Не всім, на жаль. Міністр економіки не може давати достатньо ресурсу в принципі. Це майже як міністр фінансів. Треба створювати дефіцит.

_____. А дайте мені таке.

МИЛОВАНОВ Т.С. Зараз, тут у мене залишилось.

_____. А можна ще один?

(Шум у залі)

МИЛОВАНОВ Т.С. Давайте, у нас буде з вами одна на двох, можна? я свою віддав, розумієте? Вибачте, ми ж тут 10 чи 12 надрукували.

Дивіться, там давайте з термінологією вирішимо: питання йде саме про металургію чи взагалі про промисловість? Тому що вони не пов'язані речі, але промисловість більш широко.

_____. Давайте про промисловість.

МИЛОВАНОВ Т.С. Давайте про промисловість. Але насправді проблеми, які є для металургії важливими, ми їх побачимо і в інших галузях промисловості, так? О'кей.

На першому слайді, друга сторінка. У нас 3 роки відновлювалось виробництво, індекс промислової продукції зростає, але зараз він почав знижуватись. Тобто ми бачимо, що у нас індекс промислової продукції, річна зміна, на першому графіку сильно впав чотирнадцятого і п'ятнадцятого років, зрозуміло, так? Після цього він трохи виріс, трохи почав відновлюватися. І знову почалось з падіння в цьому році, так? То це в цілому.

Якщо ми перейдемо на наступний слайд, ми поділили... Це дуже спрощено, але на головні, такі виділили аспекти: добувна промисловість, харчова промисловість, металургія, машинобудування, постачання електроенергії. Воно теж формально входить в промисловість.

Якщо ми бачимо, що найбільше спадає машинобудування, металургія там спадає в залежності до того, як рахувати рік до року, в який місяць, там трошки по-різному буває. Але ми бачимо, що постачання електроенергії також спадає. Зростає, але теж небагато, харчова промисловість та добувна промисловість – так? Це в цілому. Тобто дві підгалузі зростають, але... ну, один відсоток, і три підгалузі падають.

Наступне. Зараз ми на наступному слайді дев'ять ключових

несприятливих факторів, які загалом ми ідентифікували. Ми і далі надаємо певну статистику, щоб їх розписати чи показати, а після цього будуть пропозиції. Вони більше такі політично-ідеологічні, верхньорівневі, те, що можна зробити. Тому що певні з цих факторів ми можемо змінити, а певні з цих факторів будуть... хтось виграє, а хтось програє, наприклад, тариф на... ну, на щось, на будь-який товар, коли і покупець і продавець – це частина економіки України, а є фактори, на які ми взагалі не можемо вплинути.

По-перше, глобальне скорочення виробництва. Якщо ви подивитесь, там буде слайд, на наступний, от буквально п'ятий через секунду, побачимо, що є загальний тренд у розвинутих країнах і країнах, що розвиваються. На жаль, зниження світових цін зараз відбувається.

Додаткові санкції з боку Росії. Як ви знаєте, навіть 16 числа були прийняті додаткові... 16 грудня були додаткові санкції прийняті з Росії. Зміцнення обмінного курсу, досить висока ревальвація відбулася.

Погодні умови. Чому погодні умови важливі? Тому що це для видобутку електроенергії насправді впливає, а це за собою тягне все інше.

Ремонт виробничих потужностей. Коли ціни починають падати чи несприятлива кон'юнктура, певні виробники починають ремонтувати. Це, в принципі, правильно. Це правильно. Тому потрібно дивитися на загальну сукупність факторів, а не конкретно виробництво, тому що інколи ремонтувати тоді потрібно під час цін низьких.

Логістичні проблеми. Залізниця і порти – це зазначають всі, і не тільки в промисловості, це зазначає і агро.

Проблеми в тютюновій галузі, про які ми знаємо, але був підписаний меморандум, і ми очікуємо на вирішення цих проблем, але це все одно має короткостроковий ефект. І, на жаль, для нас, незважаючи на рекордний врожай таких культур, як пшениця, саме в культурах, які обробляються харчовою промисловістю в Україні, цього року низький врожай. Про це все буде слайди.

_____. *(Не чути)*

МИЛОВАНОВ Т.С. Тепліше.

_____. Ще раз?

МИЛОВАНОВ Т.С. Тепліше.

_____. Як він на економіку...

МИЛОВАНОВ Т.С. Ні на економіку, а на промисловість це негативно впливає, тому що менше тоді споживання електроенергії, менша модернізація тоді відбувається потреби, менше тоді на машинобудування замовлень, і далі воно за собою потягнуло все. Це баланс в економіці. В нас менше тарифи, виходить, через це чи щось інше, менше споживання. Але коли йде споживання, яке є частиною промисловості, то у нас, звичайно, буде менше виробництво...

_____. *(Не чути)*

МИЛОВАНОВ Т.С. Так, да, і на наступний рік будуть... На наступний рік, да.

_____. Ми про сільське господарство чи про промисловість розмовляємо? Бо зараз ми...

МИЛОВАНОВ Т.С. Зміна клімату – вона більш довгострокова, але є проблема.

_____. Зміцнення обмінного курсу – это ж вы сделали, это благодаря во многом.... Также вы это показываете как не влияющие на вас факторы.

МИЛОВАНОВ Т.С. Я не говорил, что это не влияющие на нас факторы, попрошу сразу не начинать манипулировать, Министерство экономики не имеет никакого отношение к ОВДП...

_____. Кабмин имеет?

МИЛОВАНОВ Т.С. Хорошо, если я за Кабмин, давайте вызовем Кабинет Министров, Кабинет Министров ответит на все вопросы.

(Загальна дискусія)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, я прошу трошки уваги. Михайло Леонідович! Микола Леонідович! Пане, Милованов, можна? На хвилиночку.

МИЛОВАНОВ Т.С. Перепрошую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, давайте ми просто, щоб це не перетворювати на балаган, я дуже прошу, давайте ще 3 хвилини дамо регламенту пану міністру закінчити і потім...

МИЛОВАНОВ Т.С. П'ять...

ГОЛОВУЮЧИЙ. П'ять, да, і потім будемо ставити питання.

МИЛОВАНОВ Т.С. Я відповім на всі питання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Домовились?

МИЛОВАНОВ Т.С. Перепрошую на це.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую.

МИЛОВАНОВ Т.С. 5 сторінка: індекс промислової продукції, річна зміна. Тут є наш, але також є ЄС, Італія, Україна, ми Німеччину поставили, Румунію. Ми бачимо, що з 17-го року відбувається глобальний тренд на зниження, да, він волатильний, але тренд є. Він так само є в країнах ЄС, частково можна аналізувати, чому, але, якщо ви побачите, наприклад, сталь, то в Сполучених Штатах виробництво сталі зростає, в той час як в Україні воно зменшується. Тобто є певні причини, на які можна подивитися.

Я пропускаю наступну, там економічна стратегія, там є слабкі сторони, це через 1 сторінку, які ми всі, в принципі, знаємо. Ми знаємо загрози, ми знаємо також і можливості ліворуч знизу, да?

На наступному слайді нагадуємо ті фокуси реформ, які зараз відбуваються. Це не єдині. Але це на тому, що є фото зараз, і від приватизації до Земельної реформи, там, до просування інвестицій. Праворуч знизу – це слайд економічної реформи – інструменти. Ви побачите – промислова політика. Промислова політика – це важливий фокус, про який ми, я хочу зараз поговорити. Також регіональний... Червоним ми поставили фіскальні стимули, тому що в нас немає одної..., ми команда, ви правильно мені... Насправді по суті ви задали правильне питання. Але тому, що я так

зреагував, тому що от певне тут червоним стоїть, що фіскальні стимули, фіскальна політика, в нас немає єдиного бачення і це питання для розмови.

Так, просування експорту, просування, тут всі погоджуються, що це потрібно робити, просування інвестицій. Далі. Я пропускаю це – технологічність, продуктивність, інноваційність – це більш довга історія, тому прошу... Щось цікавого тут є, буде експортно-кредитна агенція. Тому я вас прошу всіх перейти на такий слайд-проект, проекти на сторінці, там, де 1-а, 2-а і так далі. Це те, що....

Я трохи скорочую презентацію про проблеми, тому що вона, в принципі, є розведена, я бачу отут презентації по металургії, там, в принципі, ці фактори зазначені. Вони правильні, я з ними погоджуюся, тому я хотів би перейти на те, що можна робити системно для промисловості зараз.

Перше. Саме в агро в нас є частина, і тут ми можемо говорити, наскільки ринок землі вплине чи не вплине на створення в харчовій промисловості додаткових інвестицій і додаткового розвитку. Але там є Фонд часткового гарантування та програм підтримки кредитування. Перезапуск "Експортно-кредитного агентства" для ефективного страхування. ЕКА сьогодні не працює. Я не знаю, може, хтось не погоджується з цим, але це створює додаткові бар'єри порівняно з іншими на міжнародному... І можна довго битися політично про це, але в будь-якому випадку, я думаю, всі погоджуються, що умови доступу до ринку фінансування на експорті у нас не є рівними з нашими конкурентами. І тому тут цю проблему потрібно вирішувати.

Ми написали обидва інструменти – ЕКА і "Укрексімбанк". І той, і той можуть набагато краще працювати, скажемо дипломатично, в плані просування експорту. І тому це окрема велика розмова, але я хотів би їх зазначити як... ну, на карті – так? На мапі.

Наступна. Реформа вищої освіти та професійно-технічна освіта. Що б ми не казали, під час модернізації в нас є проблема, не в усіх галузях, але в

певних, є проблема з навичками, з людьми, чи вони можуть працювати, наприклад, на тих самих модернізованих промислових заводах на певних – да? Тому що де ми не приїжджаємо – я особисто, і я певен, ви також – на будь-які високотехнологічні чи середньотехнологічні, є запит на людей. Кажуть, працювати нема кому. Навіть вже не питання, що зарплати низькі – да? Вже платять там 17-18-25 тисяч гривень зарплату, але не можуть знайти людей, які мають навички.

Так, створення фонду національного багатства – це просто зазначення, що частина наших підприємств, вони є державними. І тут є розмова про те, що можна приватизувати і що не можна. І що потрібно... і кому. Кому – це теж питання. Навіть якщо ми щось приватизуємо, потрібно... Тому що ми не хочемо, щоб сталося, як із ЗАлКом – запорізьким алюмінієвим заводом, який розпилили просто і поклали. Ми цього не можемо допустити.

Тому великі підприємства промислові – це стратегічні об'єкти, як би ми їх не назвали, і тут потрібно підходити до кожного окремо, і певні з них можуть залишитися і мають залишитися у фонду національного багатства.

І тут є проблема, про яку багато ви знаєте. Наприклад, коли фіскальна політика зараз через податки, через дивіденди заходить, наприклад, в можливість цих підприємств модернізувати свої. Ми всі знаємо, що зношеність фондів у промисловості від 60 до 80 відсотків. У певних підгалузях є 98 відсотків, якщо ми будемо говорити про інфраструктуру – так? Найменша зношеність у харчовій промисловості, але навіть там вона більше 60 відсотків у середньому. Навіть з врахуванням нових маленьких підприємств, які будуються зараз в агро. Це не прийнятно. Тому, якщо ми постійно навіть на рівні держави заходимо в фіскальну політику і забираємо у людей можливість, ліквідність, можливість інвестувати в модернізацію, то ми будемо мати наслідки ті, які ми маємо.

О'кей. Тому Фонд національного багатства повністю корпоратизований правильно, має певну незалежність політичну створити між підприємствами. І там потрібно чітко прописати політику власності. Мала та велика

приватизація - ми вже зазначили.

Шосте: створення нових ринків. Тут можна говорити про інновації. Але також реструктуризація не зовсім ефективних ринків, таких як ліквідація вугільних шахт або реструктуризація, концесія, демонополізація спиртової, тютюнової... Я просто проходжуся по тому, що зараз відбувається, ми все це знаємо. Переробка та експорт.

ProZorro people, тут така ідея, що у нас насправді дуже низька мобільність. У нас є, може бути структурне безробіття такого плану. Воно може бути географічно, що в певних регіонах більше є людей, які шукають роботу. Тому що в нас за офіційними даними у нас півтора мільйона безробітних зараз в одночасно у нас велика кількість вакансій. У нас 8,5 відсотків безробіття, коли в Європі середня - 6, так в Греції буде 16, але в Польщі – 3. Нам нормальний показник має буде 5 відсотків. Тобто у нас є структурне безробіття. Одночасно люди не можуть знайти людей на роботу собі з великими зарплатами і одночасно люди не можуть знайти роботу собі. Це географічна мобільність, над цим потрібно думати. І над тим, які навички роботи. Наприклад, в агро. Перепрошую за агро, але в переробці, саме в агро, в агро найбільша кількість робітників відносна, яка звільнена, і одночасно найбільша кількість відносна незаповнених вакансій. Парадокс. Але це означає, що люди, які працювали в агро, агро само змінюється, і ті люди, які там працювали, не мають сьогодні навичок, щоб їх взяли на роботу. І там не можуть знайти людей. І це зупиняє, сповільнює розвиток.

Восьме. Я не знаю, всі погодяться, але я це чув в кожному місці, де я розмовляв: підвищення спроможності залізничних перевезень. Залізниця... Там навіть не питання вагонів, мені кажуть, це питання тяги. Питання маршрутизації. Потім порти...

_____ . Наступне буде питання ремонту цих путей.

МИЛОВАНОВ Т.С. Зрозуміло, да. Там саме і є зношення в певних підгалузях УЗ до 98 відсотків. Є показники по певним напрямкам. Тобто це на рівні нацбезпеки. Що по цьому зараз робимо? Ми робимо штаб з УЗ

Мініфра, який буде працювати в реальному часі і вирішувати конкретні проблеми конкретних підприємств. Але це теж тут потрібна тяга.

Дороги, розвиток, інша інфраструктура: ріка тощо. Ну, зрозуміло, залізниця не працює – люди перевозять. А не буду про агро говорити, але про бензин. Коли ми розмовляли з бензином... ну, з галуззю заправок, про ці ціни, вони почали розповідати. Коли їм виключили трубу, вони загнали в порти, але "Укрзалізниця" не змогла їм перевезти. То вони возили бензовозами по країні, через всю країну. Звичайно, це навантаження. Ми можемо будувати скільки завгодно доріг. Але, якщо "Укрзалізниця" не возить, то ці дороги будуть зруйновані.

Так, вирішення питання з доступом до інфраструктури. Всі: газ, електроенергія тощо. Це не просте питання, це болюче питання, це корумповане питання. Але це теж зупиняє розвиток, так? Розвиток бізнесу в Україні.

І фокус на інвестиції. Тут важливо з фокусом на інвестиції, ми самі для себе сформулювали це так: вирішення старих образ. Дуже багато конкретних на рівні емоцій образ. Коли хтось у когось щось відібрав, не виділив, питання там 5 років і так далі, так? І це навіть зупиняє, коли навіть є добра воля, щоб щось починати. Кожний, я не знаю, представник будь-якої асоціації, кожний представник роботодавців, профспілок, іноземних інвесторів – на кожній розмові вони скажуть, раз, два, три, нас тут кинули, у нас тут кожному болить. І ця проблема, вона якась дуже така, вона аж всередину залізла всім.

О'кей, далі. Більш конкретно по промисловості. Ще через один слайд. Галузі у фокусі. Я закінчую, так? Ну, 30 секунд і я закінчую, будь ласка.

Галузі у фокусі. Це оцей слайд конкретно по промисловості. Машинобудування, хімічна індустрія, гірничо-металургійний комплекс, харчова промисловість, деревообробка. Це можна обговорювати. І далі напрями реалізації промислової стратегії, якщо ми з ними погодимося.

Зовнішні і внутрішні інвестиції. Тут є і ЕКА вписано більш конкретно по пунктам. Друге: спрощення ведення промислового бізнесу, тобто це і

підключення до мережі, але більш широко. Реформування системи технічного регулювання, стандартизація, промисловий безвіз – це все до стандартів. Створення умов до розвитку конкуренції. Тут у вас багато є про монополії, от у цій презентації. Вибачте, що я на вас дивлюсь, просто презентація тут лежить. Це АМКУ має працювати, щоб не було монопольної влади – так? Забезпечення підготовки професійних кадрів, тут конкретно розписано про дуальну освіту, про ті речі, які можна... оновлення класифікатора професій, держзамовлення тощо. Сприяння цифровізації промисловості, реалізація промислової політики з урахуванням інноваційної спеціалізації регіонів.

Тут я на секунду зупинюся трошки на довше, тут можна робити якісь clusters of excellence, наприклад, виділяти якісь конкретні програми на конкурсній основі. Має бути прозоро, але бажано, щоб було стратегічно, що в нас є фокус. А не просто, знаєте, роздали, хто подав документи – той і молодець – да? А щоб була... Ну, ми сказали, от у нас чотири галузі чи п'ять із фокусом, конкретно в цьому регіоні ми фокусуємося на цьому, шукаємо вузькі місця. Наприклад, там інфраструктура, там, може, модернізація.

Наприклад, на сталь. Багато високотехнологічної промисловості жаліється на якісь сталі, яка випускається в Україні. Насправді вони імпортують сталь із Молдови, з Білорусії і так далі. В той же час вони жаліються, я не знаю, чи це є правда, що 70-100 мільйонів доларів інвестицій, і бажання могли би вирішити певні проблеми з імпортозаміщенням.

Так, розвиток кластерної співпраці і промисловості з Євросоюзом, розвиток інфраструктури – ми говорили. І спрощення доступу і підвищення качества сировинних матеріалів і поглиблення рівня їхньої переробки, я тільки що говорив. Регулювання у сфері ресурсозбереження, відновлювальні джерела і екологія.

Перепрошую, але з екологією проблеми. Я був у Запоріжжі, сам просто поїхав. Ну, там складно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дякую, пане міністре. Дякую, шановні

колеги.

Тут запитання одразу Дмитра Давидовича. Будь ласка.

ТАРУТА С.О. Я хотів би зупинитися не тільки на... Те, що ви кажете, – це частично стратегічні питання. А відносно тактичного.

Ми розуміємо, і це дуже гарно, що ви поїхали зараз по містам, особливо промисловим, і побачили, що там зараз робиться. Ми маємо дуже жахливу тенденцію, найгіршу в світі, відносно промислового виробництва. Це означає, що це сигнал до влади, що треба робити антикризові дії сьогодні. У нас немає часу чекати, тому що те, що презентацію ви робили практично по кожному питанню, це правильно, але це час і до цього наші хворі не доживуть. І це означає, що сьогодні терміново треба робити.

Ви пам'ятаєте гарний приклад у Франції, коли були страйки, почалася проблема у них в економіці, що вони зробили? Вони зробили незвичайну економічну ситуацію. Нам зараз треба зробити незвичайну економічну ситуацію, виходити на Президента. Ми допоможемо якраз сформулювати, і треба зараз допомогти вижити, тому що це, що ми зараз кажемо, це як потім буде, що треба зробити, щоб вони вже там оздоровлювались і все інше.

У мене є досвід, коли самий гірший і завод, і самий гірший город завдяки 4 мільярдам доларів він став найкращий. Але це була довіра до мене, до компанії, 4 мільярда доларів длінних грошей. Сьогодні проблема в чому? Країні не довіряють банківські інститути. Сьогодні власники не можуть отримати. Якщо б сьогодні держава допомогла власникам - те, що треба робити – отримати длінні дешеві кредити, то тоді зробити цей їм пряник, а кнут – це, Олексій Рябчин, це викиди. Все. Ні, рядышком. Це екологія. Що ми бачимо? Ми бачимо, що Турція, яка дуже багато імпортувала у нас в 90-ті, в 2000 роки, сьогодні вона підвищує і підвищує. Чому? Тому що там держава допомагає залучати інвестиції, залучати кредити, і є довіра.

Тому ці стратегічні речі, ми допоможемо. І перша річ, дуже важлива - ініціювати в Міністерстві економіки замісника міністра, який би займався промисловістю. Ми розуміємо, що це зараз сама болюча проблема в нашій

країні, тому що це дуже великий вплив на сьогоднішнє ВВП, особливо експорту, і це колосальна кількість робочих місць, яку ми втратимо і потім ніколи уже їх не повернемо. І відносно... я беру там тяжка у нас промисловість, вона ж зв'язана, металургія зв'язана з машинобудуванням, тяжким машинобудуванням, це енергетика, ми бачимо, енергетика – чому вона потребує? Тому що металургія падає. Це далі огнеупори, це дуже багата інфраструктура, воно все зв'язано між собою.

І тому зараз треба нам все ж таки, щоб в міністерстві був перший сигнал – це довіра, що є замісник міністра по промисловості, який уже почне працювати, ми готові допомагати. Більше того, я думаю, що всі галузі теж начнут допомагати, асоціації допомагати, щоб сформувані якраз меморандуми незвичайних дій між урядом і секторами. Це те, що ми робили в 2008 році, коли була... Я тоді виступав ініціатором, коли очолював ІСД, тоді був теж дуже жахливий стан. Але за рахунок того, що був меморандум підписаний між владою і бізнесом, ми пройшли це. І це дуже важливо зараз пройти, тому що багато хто не виживе. І зараз треба допомагати, і в державі є набагато механізмів сьогодні, які можуть врятувати їх. Але цим треба займатися і треба принести стратегічний план.

А відносно стратегії - це теж, ви подивіться, у вас в міністерстві ті, хто готували, вони зовсім не розуміють місію відносно промислової політики, місію самого міністерства, тому що міністерство – це головний економічний штаб держави для вироботки політики і реалізації політики.

Багато речей, які уже сам бізнес, сам ринок може це регулювати, а треба, щоб у вас до 1 липня в цьому стратегічному плані до 24-го року... у вас тільки до 1 липня 20-року, ви сформулюєте стратегічний план по промисловості, стратегію, а план реалізації цієї стратегії до кінця 20-року. У нас немає такого часу, нам треба дуже терміново... І сьогодні гарно, що якраз ініціювали цю зустріч, нам дуже терміново зараз треба після Нового року уже прийти з чітким баченням, як ми рятуємо промисловість. Її можна ще врятувати. Приклад відносно ЗалК – це якраз те, що в державі ніколи не було

на першому місці стратегічного партнера. Він так, десь, "витал в облаках". Завжди ціна була головна. Ми бачили в Європі, я сам приймав дуже багато участі, ціна була не головна. Там складова була від 20 до 32 відсотків, все. А все інше – це вже стратегічні речі. Я не розумію, коли є один власник ЗАЛК – це одна група, і у нас Николаевский глиноземный – це одна група. Чому тоді цей власник не відповідає своєю власністю в Николаевском глиноземном? Це теж важливі речі. Тому що єдиний завод, який випускає фольгу, сьогодні зруйнувався. Тому що не було пріоритетів. І ці пріоритети дуже важливі. Що наше виробництво, наші робочі місця – це головно.

Відносно тепер попиту на робочу силу. Якщо ми кажемо, що у нас, а у нас дійсно сьогодні до 75-80 відсотків повністю амортизовані основні засоби, це з однієї сторони, колосальна проблема. А з іншої сторони, це колосальний інвестиційний попит. І в процесі, от, як Алчевськ – це була ручна робота, а далі сталевар працює в такому. І в 5-7 разів ти зменшуєш людей, інша кваліфікація цих людей і тоді на цю кваліфікацію можна найти людей.

Але ще дуже важливо, коли ми спілкуємось з бізнесом, що сьогодні не тільки зарплата, сьогодні дуже важливий соціум. Тому що, як вони кажуть, ми не бачимо майбутнього для наших дітей, ми не бачимо майбутнього для себе. Тому що освіта... весь соціум. Охорона здоров'я – це теж дуже важливо. Тоді нам треба в комплексі це питання вирішувати. І тому я пропоную все ж таки ініціювати, перше, замісника. І це треба зробити терміново. Я думаю, що уряд і комітет це підтримають. Який би це все консолідував. Ми будемо допомагати. І вийти на чрезвычайные дії. Це буде гарний посил для наших промисловців. І вони вас підтримають.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергію Олексійовичу.

ТАРУТА С.О. Вибачаюсь, що довго, але...

МИЛОВАНОВ Т.С. 30-секундний коментар. Заступник, вважайте, зроблено. Насправді у нас є, але я намагаюся не помилитися з тим, хто за це

буде відповідати. Це важливо...

_____. *(Не чути)*

МИЛОВАНОВ Т.С. Да, звичайно.

Друге. З конкретики по меморандуму – це дуже гарна ідея. Питання тоді конкретно, що в цьому меморандумі вже починати напрацьовувати. Дешеві кредити, там я про це не напряму говорив про програму, яка може бути, там потрібні критерії, давайте, це із конкретики. Далі нам потрібна конкретика, конкретика, конкретика... Тобто заступник – так, пріоритет – так, програма – так, меморандум – так. Давайте конкретику робити.

ТАРУТА С.О. І ще не дуже важливе питання, але я думаю, це не я, а вже хтось інший скаже. Те, що робить Національний банк, він руйнує повністю економіку, особливо....

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми окремо поговоримо з керівником Національного банку на цю тему. Давайте перейдемо до наступного питання.

У мене короткий коментар стосовно цього. Пане міністре, у вас був слайд з приводу глобального скорочення виробництва. Це правда, етакий тренд. Але я хотів би звернути також увагу і на те, що у світі починається інший тренд – тренд сервітизації промисловості, це коли починають заробляти не лише на виробництві власної продукції, але і на попутніх сервісах, на постпродажному обслуговуванні, на ремонті, на освіті, на фінансах, на всьому. І в багатьох країнах промисловість іде навіть далі, тобто вони готові жертвувати обсягами продукції, навіть здавати її в оренду лише заради того, щоб заробляти на супутніх послугах. Ті самі, наприклад, виробники електропроводки для автомобілів в Європі і в Україні враховуються як сервіс, хоча по факту вони займаються переробкою. Але послуга толінгу, якою займаються ці виробники, вона відноситься до сервісу. Тому можна говорити, що продукція падає, але без продукції немає цих послуг і сервісу. Це перша тенденція.

Друга тенденція. Багато хто почне виносити свої промислові потужні в інші країни такі, як Китай і інші. В Україні ситуація трошки інша: у нас падає і обсяг виробництва продуктів і тим самим це унеможливорює оцю сервітизацію. Тому цей слайд я би трошки більше дослідив, скажемо так, причини, якщо дозволите.

Тому наступне питання – пана...

МИЛОВАНОВ Т.С. Я буду 15 секунд, можете засікати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте.

МИЛОВАНОВ Т.С. Дивіться, що буде відбуватися в економіці України, ви праві повністю: деіндустріалізація – це частково через війни торгівельні, а частково через те, що додана вартість стає більш складним ланцюгом. І ви правильно сказали..... Те саме ми би хотіли, щоб відбувалося в Україні, ми би хотіли, щоб ми вирощували не тільки зерно, а переробляли і були лідером по..... Ми би хотіли, щоб ми не тільки чугун, наприклад, чи... а ми би хотіли, щоб ми виробляли високого рівня машинобудування тощо. Тобто і це нормальний процес буде відбуватися, коли відносні частки будуть змінюватися. Але нам важливо дійсно не допустити руйнацію. Тому я тут повністю з вами згоден.

Стосовно інвестицій, я хотів би... я думав, ну, це до комітету більше, але, можливо, нам потрібен якийсь, я не знаю, я так боюся це говорити як виконавча... закон, можливо, про захист інвестицій, про якісь умови, які саме будуть стратегічно продумані і спрямовані на те, щоб захистити інвестора, який буде додавати вартість додану в промисловості. Я дивився трохи, як це зроблено було в інших країнах, і там є такі закони, що б нам тут не говорили. Це інколи.

Друге. Я подивився по Запоріжжю, собі більш такий мікроаналіз зробив по підприємствам. В середньому падає на 5 відсотків 30 заводів, але є заводи, які зростають, а є заводи, які сильно падають, і в кожного своя історія: в одного – залізниця, в другого – військових немає, немає замовлень. Тобто замовлення, ми про це не дуже говорили зараз, але замовлення

всередині, я забув про це сказати, що держава - теж великий є покупець, і я змінив свою точку зору, коли я був ззовні і зайшов, і став міністром. Багато вас знають мене як людину, яка дуже... Я не буду критикувати ProZorro, але коли Митищинський завод поставляє на "Київський метрополітен", а "Електроважмаш" чи хтось не може поставити якісь прості речі, то це не зовсім правильно. Тобто є ще питання стратегічного попиту всередині країни і далі на рівні просто такої, знаєте, роботи: а чому не заплатив, а чому не подав контракт, а чому ми написали контракт таким чином, що наші не можуть приймати участь, а китайці можуть? З усією повагою до китайців і до конкуренції.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, дякую, пане міністре.

Пан Колтунович. Потім пан Кисилевський.

КОЛТУНОВИЧ О.С. Я дуже коротко, і я вас здивую своїм виступом.

Я хотів би сказати кілька позитивних слів, тому що ви... Дякую вам, що ви почули, коли ми обговорювали програму дій уряду на наступний рік, я вам звертав увагу, що там не було навіть згадки про промисловість і були пропозиції щодо макропоказників. Ви порахували, дали прогноз і дали долю, ну, і інші параметри.

В принципі, влаштовує, але... Я б із цим погодився, якби... Ну, ви у 2013 році, не знаю, чи ви були в Україні, проживали чи ні фізично, але я дуже добре пам'ятаю той період. Тоді якраз в Україні досить жорстко стояло питання вибору вектору економічної інтеграції, і тоді на кону у нас стояла якраз промисловість, високотехнологічні сектори промисловості. Ми втратили ринки по об'єктивним причинам і очевидними причинами, ми розуміємо, але ми втратили і промислове виробництво. І коли ви показуєте номінальне зростання показників на 10 там, на 5 відсотків, я би з вами погодився, якби у нас не було падіння там у два рази, на 100 відсотків. І тоді, коли ми говоримо про зростання на 5 відсотків, коли ми впали на 100 відсотків, наприклад... Тому що от, наприклад, якщо ми беремо у доларовому еквіваленті обсяг реалізованої промислової продукції – це згодом... Ну, і в

продовження я не хочу з негативом, тому ви нас чуєте, і я вдячний, і я думаю, що на майбутнє теж будете чути, але мені так здається, що враховуючи про те, що сидить біля мене экс-міністр, і він вам віддавав з позитивним зростанням і промисловість, і ВВП, а у нас в цьому році є мінус, це означає, що вже нинішня влада щось робить не так, і вам це треба буде підкоригувати не в плані макропоказників, а в плані реальної промислової політики.

І моя пропозиція також щодо, от ви казали, були і сьогодні згадували і глиноземний завод, і інші, є коопераційні зв'язки, зруйновані. Я розумію, що для вашої команди тема Росії, вона токсична, але все одно ми не диверсифікували ті ринки. І якщо ми говоримо за Росію в стороні***, то давайте хоча би не будемо відмовлятися від Білорусії, від Казахстану, від інших країн, від Китаю, і рухатися в тому напрямку, а не тільки дивитися в одну сторону – в сторону Європи. Тому що навіть коли ви згадали за сталь, падіння чому відбувається, а США нарощує, тому що діє по відношенню до України 25-відсоткове мито додаткове, яке фактично унеможлиблює проникнення на ринки Сполучених Штатів. Тому, якщо от нас хочуть підтримувати дійсно, а не на словах, було б важливо, щоб такі інтеграційні моменти, вони враховувалися. Але, я надіюся, що я з позитивом все-таки.

Н і побажання, останнє побажання: по інноваційній продукції. Тут для мене важливо технологічна економіка, пан Дмитро досить правильно звертає увагу: розвиваються зовсім інші уже нові напрями, політика по-іншому вистроюється, в тому числі і частка реалізованої інноваційної продукції в структурі промисловій, я завжди на цьому наполягаю, вона у нас менша 1 відсотка. Це означає, що, ну, ми фактично нульові в технологічному плані, а в такої країни, як в нашої, де є інтелектуальний потенціал, інноваційний і так далі, ну, я думаю, що ми його можемо наростити до 10 відсотків. Він у нас був 10 відсотків, зараз він майже 0. Тому я думаю, що в такому плані ми можемо рухатися.

Дякую за те, що чуєте.

ГОЛОВУЮЧИЙ. П'ятнадцять секунд – відповідь.

МИЛОВАНОВ Т.С. Як ми домовилися. Дякую вам за розуміння.

Повністю згоден з усім. Конкретно по 25 відсоткам. Я був в Штатах і розмовляв із заступником голови відповідного відомства. Трамп запитав всі країни, хто хочуть зайти в систему спрощення цього, на основі існуючих квот. Це був запит минулого року. Ми тоді як країна не відповіли. Чому ми не відповіли? Тому що цей запит базується на історичних даних. І в той момент наш експорт зростає досить сильно – це, здається, 17 і 20 відсотків, рік до року. Але Трамп теж не вчора народився, я так... ну, тут камери, на жаль... І що мені сказали прямим текстом? Що ті країни, які були сильно дипломатичні минулого року і не зафіксувалися, цього року можливості, на жаль, зафіксуватися не можна.

Ми працюємо над тим, щоб це питання піднімати. Ми його піднімали кілька разів, папери там всі є...

КОЛТУНОВИЧ О.С. Ну, ви розумієте абсурдність ситуації? Нам політично заявляють: ми вас підтримуємо, - і проти нас...

МИЛОВАНОВ Т.С. Ні, зрозуміло, кожен... Ні-ні, дивіться, але абсурдність ситуації полягає в тому, що коли нам казали: давайте ми знімемо, – ми сказали, що ні, ні, ні, ми почекаємо, давайте ми трошки ще наростимо обсяг експорту в Штати, а потім, а потім зафіксуємося. Там тоді нам не вигідно було, ми настільки швидко зростали в той момент, ну, реально, що нам було не вигідно ті знімати... фіксувати квоту і знімати ті 20 відсотків. Хто знав, що ціни підуть, ну, таким чином? Це ж не можна вгадати.

КОЛТУНОВИЧ О.С. І пропозиція, розгляньте: будь ласка, питання зняття економічної блокади з окремих районів Донецької, Луганської областей. *(Шум у залі)*

МИЛОВАНОВ Т.С. Це до РНБО, але це економічне питання. Але, дивіться, ми працюємо, я можу... Чому я на 25 відсотків так зреагував? Ми продовжуємо... Я кожен раз зустрічаюся, ми це питання піднімаємо. Я не думаю, що воно легко буде вирішено, але якщо ми будемо продовжувати

працювати, якийсь компроміс, я вірю, за рік-два ми знайдемо.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, давайте...

ТАРУТА С.О. Можна тільки

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже коротку ремарочку.

ТАРУТА С.О..... окупованих територіях, що зараз робиться? Зараз іде легітимізація, починають працювати, вивозити через Росію на захвачених територіях і експортують і в Європу, і в Турцію. І треба, щоб хтось, или СБУ, или у вас в міністерстві, щоб створити орган, який би повністю відслідковував і далі унеможлиблював, що вони роблять. І з Росії... У нас тут виробляють, везуть в Росію, міняють сертифікати і далі іде в Європу. І це дає можливість їм спокійно працювати. Якщо б ми оце звузили и потім на Мінську там би ставили питання, то ми б в скоріший бік захотіли, щоб вони повернулися до нас.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дякую.

Пане міністре, є пропозиція. Ми просто з графіка трошки вибиваємося, колеги, тому давайте 2 останні питання скомбінуємо. Пан Кисилевський і пан Магомедов, і після цього, якщо не проти. Да, будь ласка.

КИСИЛЕВСЬКИЙ Д.Д. Шановний пане міністре, я був одним з ініціаторів запрошення вас сюди на комітет для того, щоб обговорити питання промислового розвитку. І я, власне кажучи, пан Колтунович просто, що називається, зняв з язика. Я був вражений тим, що в міністерстві почали говорити про промисловість і прийшов міністр з якимись більш-менш конкретними кроками в напрямку промисловості, і з деякими з них я навіть погоджуюсь. Це якби комплімент у вашу адресу. Добре, що ви прийшли з розмовою про промисловість.

Що я не почув в цій презентації? Для української промисловості чим вище ступінь переробки, тим це важливіше, в неї дуже погано з внутрішнім ринком. Надзвичайно погано. Якщо металурги експортують 80 відсотків

своєї продукції, як тільки у металургів проблеми в експорті – у України починаються проблеми як у країни, тому що металургія - це 25 відсотків всього українського експорту. Українське машинобудування взагалі в ледь живому стані, бо Росію вони втратили, перестроїлись вони не дуже встигли, а внутрішнього ринку в них немає. Наша держава просто не хоче це повторити - те, що набило оскомину, - але тим не менше вертольоти ми закупили у Франції, зараз ми катера закупляємо. Ми закупили... да, "Хюндаї", там звучать розмови. Потім локомотиви General Electric ми закупляємо, готові, без вимоги локалізації. Це трохи як би дивно з точки зору розвитку промисловості.

Тому, на мою думку, важливо розуміти, що нам пора як би сказати вслух, що протекціонізм – це слово, яке не треба його, як говориться, стидитися, боятися. Всі країни роблять протекціонізм для своєї економіки, вони роблять це розумно, так, щоб не порушувати вимоги Світової організації торгівлі і зовнішні зобов'язання. Але кожна країна, як казав хтось з великих британців, є тільки два союзника: армія і флот. Так само в Україні має бути. *(Шум у залі)* Це не так важливо.

Тому в Україні є галузі, які повністю дозволяють виготовляти готову продукцію – те, що називається з землі і до готової продукції. Це, наприклад, галузь вагонобудування. Український вагон – це повністю український виріб: в Україні викопали руду, виплавили з неї сталь, створили з неї там лист, запчастини, металопрокат зібрали це в купу, і навіть красочкою пофарбували, і все це українського виробництва.

Тому, якщо хтось в Україні купує вагон, то цей вагон запускає цілий ланцюг підприємств, починаючи від видобутку руди і закінчуючи зборкою готового вагона. Таких галузей в Україні є багато, і якщо держава матиме якісь цільові програми, які будуть запускати ці галузі, вони як восковий гачок потягнуть за собою певні ланцюги створення доданої вартості, ну, вагонобудування, очевидно, одна з них. Суднобудування, скоріш за все, до таких галузей належить і так далі.

Політика локалізації. Колеги, мені здається, що настав час поговорити про це більш-менш предметно. Якщо держава вже хоче закупити американський локомотив чи у французького, чи у будь-якого іншого, жодна залізнична країна в світі, яка має бодай якусь залізницю, не купує готові локомотиви. Це безглуздя. Всі країни вимагають локалізацію: 20 відсотків, 50 відсотків, 60 відсотків. Всі постачальники локомотивів звикли працювати з локалізацією. Ми чомусь надали американцям такий коштовний подарунок. Я думаю, що треба трохи якби... Але треба розуміти про свою економіку. Я думаю, що всі постачальники локомотивів готові організувати локалізацію в Україні. І так з більшістю товарів, які ми закупаємо.

Тарифи монополії, ви про це казали, це теж дуже важлива тема для промисловості. Електроенергія, залізниця, транспортування газу, портові збори – це все в Україні, воно принаймні вище ніж у конкурентів, з якими українські товари конкурують на експорті. Тому український товар везе на Близький Схід всередині дороги залізницю, дорогу електроенергію, дороге транспортування газу, дорогий портовий збір і там конкурує з російською продукцією, яка привезла в собі всі ці самі показники дешеві. Тому це важливо, впливає на розвиток промисловості.

Що я хочу запропонувати? Ми в комітеті обговорювали з головою комітету створення промислового порядку денного. Це перелік промислових ініціатив, які мають на меті сприяти розвитку української промисловості. Ми збиралися це зробити через проведення в комітеті серії заходів, присвячених конкретним галузям: авіабудування, суднобудування, металургія, деревообробка, інші галузі, які важливі. Ми запрошуємо міністерство бути повноцінним учасником підготовки таких галузевих обговорень для того, щоб по итогу цих обговорень ми могли виходити на рішення, міністерство на рівні актів Кабінету Міністрів, комітет на рівні підготовки відповідних законопроектів. Тому окрім того, що сказав вже Сергій Олексійович, що було б добре мати заступника, ми хотіли б мати від міністерства розуміння по всім

ключовим галузям, хто в міністерстві відповідає за конкретну галузь для того, щоб з цим представником або з керівником департаменту ми могли предметно працювати по галузям.

Ось такі пропозиції. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

І, якщо дозволите, швидко, да. Пан Магомедов, будь ласка.

МАГОМЕДОВ М.С. *(Виступ російською мовою)*

Хотел бы присоединиться к тому, что сказал Дмитрий, и то, что было сказано раньше господином Тарутой. У нас на самом деле сейчас чрезвычайная ситуация в промышленности и те отрасли, которые нужно развивать, мы с вами полностью согласны, но, под ним, по сути, есть базис, который называется металлургия. Так вот, у нас ситуация в металлургии сейчас такова, что через какой-то промежуток времени этого базиса может не быть. У нас снижение объема производства с 2007 года на 52 процента, с середины года мы как металлургия страны – минус 40 процентов объема производства. И в этих условиях, во внешних условиях, в которых мы находимся, мы... принимаем, готовимся принять те законы, которые, по сути, сделают неконкурентоспособной полностью всю металлургию Украины. На сегодняшний день ни один меткомбинат Украины не работает в плюс, все в минусах абсолютно, любой металлургический комбинат работает сейчас в минус. Почему? Портовые сборы, УЗ - вот можно перечислить все действия, которые были произведены монополиями, они приводят к тому, что мы забиваем каждый раз по одному гвоздю в гроб отечественной металлургии. И то, что сейчас предлагается по закону, вот Алексей Михайлович посмотрел, кивнул головой, сказал, что, да, собирается принимать один, второй... Каждый из этих законов добавляет на тонну себестоимости продукции металлургов огромные деньги. И вот если те законы, которые принимаются там по каждому из направлений: экологический налог в 4 раза увеличивается, рента на..... в 5 раз, налог на землю – в 4 раза, индексация тарифов УЗ, тарифы на транспортировку газа и

затем по электроэнергии, - все это добавит в течение только этого года 35 долларов на тонну стали. 35 долларов на тонну стали - это означает, что эту сталь на экспорт никто никому ничего не продаст.

Поэтому давайте, я бы очень хотел, чтобы министерство как координатор этих действий все-таки обратило внимание на эти законопроекты, потому что в следующем году нам придется экономику строить без металлургии. Поэтому тогда говорить о машиностроении, о пищевой и прочей нам просто не придется. Я вас очень прошу посмотреть, потому что это идут одновременные удары, которые могут привести, ну, к тому, что чрезвычайная ситуация...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Муса Сергеевич, спасибо большое.

Одну хвилину ще пану Руцишину, будь ласка. і ми закінчуємо.

РУЦИШИН Я.І. Да, в мене, ви знаєте, я не хочу до конкретики такої вдаватися, як ми там скочимо з 71 місця в Doing Business на 35-е за рік, я не хочу цього. Але в мене складається враження, що у нас надалі продовжуються радянське управління промисловістю, ви знаєте, бо "давайте ми щось з Києва зробимо". А чи ви думали про зміну філософії управління в даному випадку, і разом з децентралізацією управлінською і державною, і передавати це також на місця?

У мене питання з вашої стратегії було одне: а чим Україна перемагатиме конкуренцію в світі? От там такої відповіді немає. Я думаю, що, можливо, в Києві її важко дати, тому що це можуть дати більше локалізовані управлінські якісь середовища. Я думаю, що це можуть сказати регіони, так. От у нас на селі... ми можемо цим перемагати економіку. І чи не варто це робити? Бо я зрозумів, що інститут торгово-промислових палат зазнав фіаско взагалі, раз ми будуємо експортну інституцію тепер. Хоча я думаю, що тут треба задуматися над цим, чому це має робити держава, а не громадські організації у вигляді як таких.

У мене питання все-таки: чим Україна перемагатиме конкуренцію і будуватиме додану вартість?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Руслане Івановичу.

Пане міністре, будь ласка.

МИЛОВАНОВ Т.С. Я швидко відповім на три, а потім...

Перше. По гелікоптерах, по потягах..... і по локалізації.

Локалізація важлива, по GE, ми знаємо, що це політичне питання великою мірою. Яка там локалізація була, вона більш така типу на папері, але у нас є заводи, і певні були зруйновані, певні ще можна відновити. У Дніпрі є завод тощо. Не обов'язково думати тільки про те, щоб закуповувати GE, можливо говорити про те, щоб щось відремонтувати. Це окрема розмова і довга. Але і на це навіть є інвестори, які готові і в концесію брати, і ремонтувати тягу.

Конкретно по GE. Добре було б хоч закупити їх. Вибачте, що я трохи емоційно на це реауюю. Якщо ми купили їх 30 штук, да, чи скільки? 40. 30, здається, і вони возять зараз 60-80 відсотків всієї... і ми не можемо собі ради, щоб це купити десятку чи двадцятку... *(Загальна дискусія)*

Добре, можна я продовжу? Сьогодні GE локомотиви, дійсно, перевантажені. Нам потрібно... Ми можемо погоджуватися, можемо не погоджуватися. Дивіться, я ж з вами не сварюся, я ж на вашій стороні. Я кажу, що потрібно відбудовувати. Але, якщо відбудовувати... Ми можемо говорити скільки завгодно тут про відбудову, а реалії такі, що...

_____ . *(Не чути)*

МИЛОВАНОВ Т.С. Та понятно, що треба робити! Але поки ми тут дискутуємо ідеологію, так, людям нема куди відвантажувати. Далі. По вертольотам ще один приклад. І це я повернусь до вас з філософським якимось питанням, яке ви мені задали. Воно, перепрошую, правильне філософське питання. У нас ці вертольоти, наприклад, є. І МВС, наскільки я розумію, зараз веде перемовини, щоб взяти також вертольоти з "Мотор Січ". "Мотор Січ", я бачив, розвиває нові вертольоти. Але вони трошки інші. Вони можуть, ну, я жартую трохи тут, так перевезти умовно, так, чи Міністерство економіки, якщо буде якась зрада. Але вони не можуть швидко перевезти

одну людину. Тому що вони трохи заточені, ну, вони дуже дорого. Це як на "БелАЗі" перевозити 5 людей. Тобто тут ще треба дивитися, на який попит, не просто купувати.

Оте, що ви казали, Дмитре, що потім виходить, що все дорого. Тому що багато з нашої промисловості заточено, зроблено під такі гігантські масштаби трохи. І коли приходиш до них і розмовляєш, і кажеш: "А ви думали, щоб зробити великий вітряк?" Тому що тут авіазавод, можуть лопасти зробити. Тут стоїть там турбо- щось, там маленьке, не таке велике, як ви звикли, там мільйонник чи півмільйонник. А ви можете зробити замість цього 100 маленьких, так? То вони про це не думали, виявляється. Тому що вони, ну, досить часто люди звикли думати великим масштабом.

То тут, трохи повертаючись до вашого питання філософського, чи є можливості. Можливості є. Як правильно концепцію. Вона точно не буде централізована. У Києві в офісі все не придумаєш.

Стосовно конкретних галузевих речей. Зрозуміло, що державне замовлення. Але немає простої відповіді держави, яке воно має бути, як воно має бути... хто сформує...

_____ . *(Не чути)*

МИЛОВАНОВ Т.С. Ну, сформували, у Франції купили.

_____ . А чому у Франції купили? Тому що їм не вигідно було купувати чи вони не захотіли купувати...

МИЛОВАНОВ Т.С. Ну, давайте... це не засідання про МВС. Ви можете це... Ну, давайте серйозно до цього ставитися.

_____ . Я дуже серйозно...

МИЛОВАНОВ Т.С. Не можна просто сказати, що треба сформувати держзамовлення. Не все можна виробити. Певні ланцюги є в Україні – да? Потрібно розбиратися, це, на жаль, ручна робота, і вона серйозна. Тому от ідея з меморандумом, вона дуже гарна. Сідати з галуззю і говорити про конкретику. Не про ідеологію там, протекціонізм чи вільні ринки, а по конкретику. Поєднання центральної влади і місцевої знання – да?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

МИЛОВАНОВ Т.С. Далі. Конкретно я от відповім на...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане міністре...

МИЛОВАНОВ Т.С. П'ять секунд, перепрошую!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую.

МИЛОВАНОВ Т.С. В залежності від того, як рахувати, тому що рік до року спадання із 2017-го чи за 5 років – 50 відсотків, рік до року може бути два, місяць до місяця може бути один відсоток або п'ять, тому що є циклічність певна. На жаль, тарифи будуть підвищуватися.

Ми теж не можемо сказати, що не давайте гроші "Укрзалізниці", тому що їм теж потрібно модернізуватися. Тобто нема простих рішень: відібрати з однієї галузі гроші і дати іншій.

Є підхід монопольний... ну, антимонопольної політики, він важливий, є підхід податкової реформи, це потрібно зробити навесні і подумати. Я би просив подумати про захист інвестицій, про законопроект. Із конкретики.

І ще з конкретики ми плануємо зробити презентацію міністерства, те, що підкреслити важливість... У Харкові будемо робити в суботу, чи на "Турбоатомі", чи щось інше – ми ще не вирішили. Там певне є... певні свої політичні складові, на жаль, завжди. Але ми хочемо підкреслити важливість промисловості, і тому презентацію міністерства, яке.... загальну програму, яке нас просили зробити, і офіс, і уряд, ми будемо робити саме на промисловому державному підприємстві.

Дякую дуже.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане міністре.

20 секунд.

РЯБЧИН О.М. Ми надішлемо як Мінекоенерго інформацію через секретаріат стосовно екології. Хотіли би додати дві речі до презентації пана міністра.

....загрози: екологічний протекціонізм з боку Європи й інших

розвинутих країн. Подивіться, будь ласка, на European Green Deal – це дуже серйозно, і ми готуємо відповідну реакцію на рівні Прем'єр-міністра, на рівні віце-прем'єр-міністра Кулеби. Я думаю, що це має бути наступним засіданням і завданням цього комітету.

Серед можливостей, які я тут не знайшов, - енергоефективність, енергозбереження. От саме тут є засади нашої конкурентоздатності. Ми зараз реформуємо екоподатки, тому що це жах, яким чином вони збирають, яким чином вони використовуються. При всій повазі до того, що було, мені здається, тут є великий потенціал, в тому числі в кризовий рік для модернізації. Но тут потрібен відвертий діалог з нашою промисловістю, яким чином, які податки, якщо вони певним чином реінвестуються на екологічні проекти, прозорість цих речей.

Також ми дивимося і була велика нарада Прем'єр-міністра, міністра енергетики Оржеля зі всіма промисловцями стосовно чесних і справедливих взаємовідносин стосовно екоподатку. Ми зараз розглядаємо 2 речі: pollution, тобто локальні викиди – це один трек реформування, а CO₂, те, що впливає на зміну клімату, те, що дивиться весь світ, в тому числі і в Green Deal, це буде реформування цього податку на CO₂ з можливістю реінвестицій цього податку на енергоефективність населення, малого, середнього бізнесу і промисловості. Запрошуємо до співпраці.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, я вважаю, що те, що відбулося сьогодні – це початок конструктивного діалогу і дискусії. Я б пропонував наступного року, дивіться, що у нас є. В нас є на руках і друкована версія, і є електронна версія, розішле секретаріат, цих пропозицій. Да, вже розіслали. У кожного з нас є можливість їх опрацювати, запропонувати коментарі і ми можемо зустрітися у більш неформальній такій конфігурації з вашими заступниками, напевно, щоб ви були не один, витратити на це 2-3 години і посидіти, предметно подискутувати з приводу спеціальних економічних зон, наприклад, я їх тут не побачив, індустріальних парків.

МИЛОВАНОВ Т.С. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Абсолютно.

МИЛОВАНОВ Т.С. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тому я хотів вам подякувати за ваш час і за вашу витримку.

МИЛОВАНОВ Т.С. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте планувати... Пан Давиденко.

ДАВИДЕНКО В.М. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

_____. Дмитре Андрійовичу, можна одну хвилинку?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дивіться, ну, серйозно... Ні, дивіться, я вас перепрошую, ні. Ми вже виходимо, дивіться, пропозиції... Це не останній раз, коли ми зустрічаємось. Не треба відноситись до цього...

_____. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я чудово це розумію. Ми вже не будемо розглядати більше законопроекти в цьому році. Тому, так, будь ласка.

_____. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Півхвилини, будь ласка, півхвилини.

_____. *(Не чути)*

_____. Від вас уже були представники. Я з ними спілкувався годину.

_____. Ми офіційно все надавали, дійсно, конкретні пропозиції у вигляді законопроектів і на міністерство, і на уряд. Але просто, коли меморандум буде підписуватися, ми просто пропонуємо. У нас вперше, за цей рік ми відновлюємось бистріше всіх за останні роки, це дійсно, бо ми падаємо нижче всіх, але відновлюємось бистріше – швидкий обіг коштів. 2 з половиною тисячі підприємств. Уже по цьому року у нас мінус, за 9 місяців мінус 6 тисяч робочих місць. Нам не треба їх створювати, у нас вони є. І це середній, малий бізнес. І потенціал ще є, розумієте? І виробництво падає.

Тому конкретні пропозиції, вони були подані. Два законопроекти. Перше. Просимо підтримати 2508, 2509 – це уніфікація митних ставок, це питання, буде знято проблеми по митниці.

Друге питання – це державна підтримка легкої промисловості. І до вас, пане міністре. Будь ласка, для легкої промисловості... назначте конкретно зустріч в форматі там керівництва асоціації... *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. *(Шум у залі)*

Пане міністре, я вам дуже вдячний, ще раз. Якщо не побачимось, то вже з наступаючими. *(Шум у залі)*

Колеги, я прошу лишитися в кабінеті лише секретаріат і членів комітету. Дякую.